

Store virksomheders betydning for den danske økonomi og potentialet ved at flere virksomheder vokser sig store.

Erhvervsstyrelsen

Sammenfatning

Formålet med denne analyse er at vise store virksomheders betydning for dansk økonomi. Store virksomheder er i analysen defineret som virksomheder med selvstændige aktiviteter i Danmark, der i 2012 havde 1.000 eller flere ansatte globalt. Der er til brug for analysen etableret en database, der dækker perioden 1980-2012.

Resultaterne af analysen viser, at:

- Beskæftigelsen i de store virksomheder har været stabil siden 2000 og udgjorde i 2012 omkring 15 pct. af den samlede erhvervsbeskæftigelse. Samtidig er beskæftigelsen i udlandet i de store virksomheder øget markant.
- De store virksomheders andel af Danmarks samlede eksport var i 2012 på 50 pct. Det er især de nye store virksomheder, dvs. de virksomheder, der i perioden 1980-2012 har vokset sig ind i gruppen af store virksomheder med mere end 1.000 ansatte, som har bidraget mest til eksporten.
- Store virksomheder er markant mere produktive end det øvrige erhvervsliv. Det er især de gamle store produktionsvirksomheder og nye store servicevirksomheder, der bidrager til produktivitetsforskellen mellem de store virksomheder og det øvrige erhvervsliv.

Indledning

Virksomhedsdynamik er en vigtig drivkraft bag økonomiske vækst. I en dynamisk markedsøkonomi vil nye produktive virksomheder løbende vinde frem på bekostning af eksisterende – og mindre produktive - virksomheder. Historisk har Danmark fostret virksomheder, som har vokset sig store indenfor deres respektive områder. Det gælder fx virksomheder som A.P. Møller, ØK, Foss, Danfoss, Grundfos, Vestas, Novo Nordisk og Coloplast. Det har dog været fremhævet i den erhvervspolitiske debat, at Danmark ikke har fostret nye store virksomheder i mange år, og at det er en mulig forklaring på den danske produktivitetsudfordring. Er det tilfældet, kan det være tegn på at virksomhedsdynamikken er svækket - eller mere populært sagt, at Danmark har mistet evnen til at fostre nye store virksomheder.

Der er stort fokus på nyetablerede små virksomheder, da de skaber relativt mange job. Men at nyetablerede små virksomheder skaber job er definatorisk, da de ikke har ansatte, før de starter. Det er således nyetablerede virksomheder og ikke små virksomheder, der står for den positive jobskabelse. Hvis der kontrolleres for små virksomheders alder, er der ikke den samme jobskabelseeffekt, da små virksomheder ofte ikke vokser sig større. Det ses tydeligt i den danske erhvervsdemografi, der udvikler sig trægt, og hvor over 90 pct. af alle virksomheder er mikro-virksomheder med under 10 ansatte. De små virksomheder er en vigtig del af den danske økonomi, da de bidrager med innovative løsninger, udsætter eksisterende virksomheder for et konkurrencepres, samt udgør den største andel af erhvervsbeskæftigelsen i Danmark. Men det er en udfordring for dansk økonomi, at der ikke er flere små virksomheder, der vokser sig store.

Analysen viser, at store virksomheder generelt er mere internationalt orienterede og eksporterer mere end mindre virksomheder. Derudover viser analyser, at de er mere produktive end små virksomheder. Det skyldes bl.a., at de kan udnytte deres stordriftsfordel. Endelig har store virksomheder i højere grad

mulighed for at specialisere sig, og dermed været i stand til at placere sig anerkendt i de værdikæder de indgår i end mindre virksomheder. Det ses blandt andet ved, at store virksomheder har en højere up-market andel end mindre virksomheder. Yderligere betaler de mere i skat og betaler højere lønninger til deres ansatte.

Boks 1. Store virksomheder

Store virksomheder er i analysen defineret som virksomheder med selvstændige aktiviteter i Danmark, der i 2012 havde 1.000 eller flere ansatte globalt. Der er således både danske og udenlandske ejede virksomheder i gruppen, der omfatter i alt 168 virksomheder. Der er opbygget en database med de 168 virksomheder, der dækker perioden 1980-2012. Kun 13 af de 168 store virksomheder er etableret i perioden efter 1980 og heraf er kun 7 egentlige nyetableringer. De øvrige er datterselskaber af udenlandske selskaber, statslige selskaber og holdingselskaber der investerer i allerede eksisterende virksomheder i udlandet. Ingen af de store virksomheder er etableret efter 1996.

Finansielle selskaber som banker, forsikringsselskaber og realkreditinstitutter er ikke inkluderet i analysen. Årsagen dertil er, at nøgletallene for disse ikke er sammenlignelige med andre former for virksomheder.

Ved virksomhedssammenlægning følger databasen, som udgangspunkt, den virksomhed, der optræder som "moder". Dvs. ved deciderede opkøb følges den opkøbte virksomhed ikke tilbage i tid, da opkøbet ses som et led i modervirksomhedens vækst. Ved fusioner uden en klar modervirksomhed følges, så vidt muligt, begge fusionerende virksomheder tilbage i tid.

Erhvervsstyrelsen har anvendt data fra Danmarks Statistik, Experian og Danmarks Nationalbank. I de af analyserne, der er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik, indgår alene 164 virksomheder i populationen pga. manglende cvr-numre (det gælder bl.a. Royal Greenland). Det er imidlertid ikke en fejlkilde, der giver anledning til betydelige ændringer.

Størrelsessegmentering

Populationen af store danske virksomheder er i analysen underopdelt i to underpopulationer, der er baseret på deres globale beskæftigelse i 1992.

Segment A – over 1.000 globalt ansatte i 1992. Denne gruppe inkluderer virksomheder, der allerede i 1992 var blandt de allerstørste virksomheder i Danmark, og hvis volumen bidrog markant til den danske økonomi - både med eksport og beskæftigelse. Gruppen indeholder både virksomheder, der har haft positiv og negativ vækst i perioden 1992-2012. Fordeles virksomhederne på produktions og servicevirksomheder er størstedelen (60-70 pct.) produktionsvirksomheder. Segment A består af 77 koncerner*.

Segment B – under 1.000 globalt ansatte i 1992. Denne gruppe inkluderer virksomheder, der har vokset sig til over 1.000 ansatte globalt siden 1992. Gruppen inkluderer virksomheder, der enten er oprettet efter 1992, eller som i 1992 ville være kategoriseret som små eller mellemstore virksomheder, men også virksomheder, der havde mellem 250-1.000 ansatte globalt. Det er dermed en gruppe, der succesfuldt har formået at skalere sig ind i gruppen af 1.000+ virksomheder i perioden 1992-2012. Fordeles virksomhederne på produktions og servicevirksomheder er størstedelen (60-70 pct.) servicevirksomheder. Det viser, at der er sket et skift mellem de gamle store og nye store virksomheders aktiviteter. Segment B består af 87 koncerner

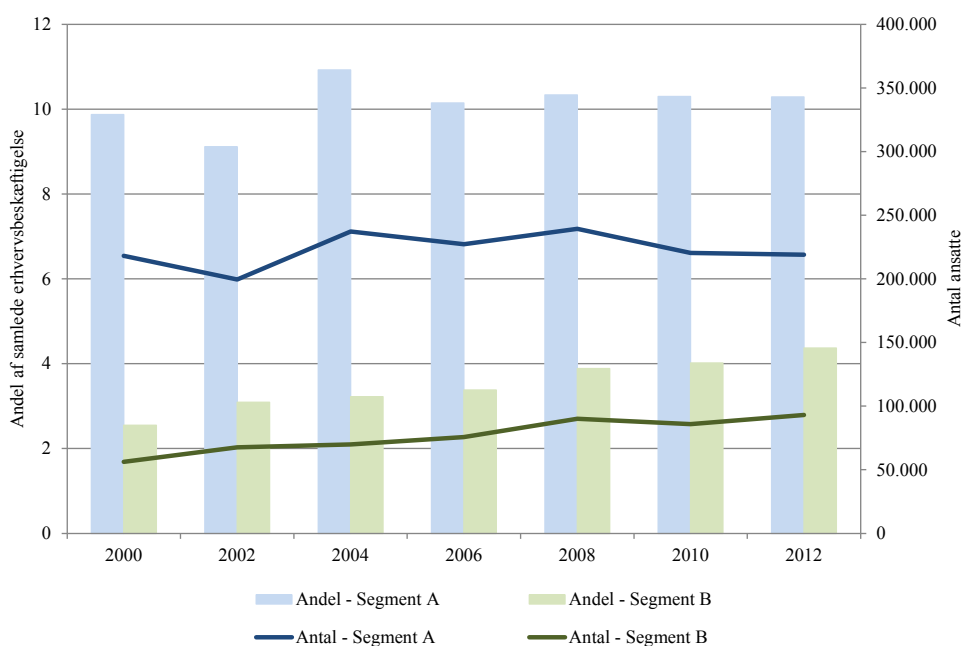
*Spin-out virksomheder, der er etableret som selvstændige virksomheder efter 1992, men som udspringer af en anden etableret virksomhed, er placeret i Segment A. Spin-out virksomheder, der er etableret efter 1992 havde derfor 0 ansatte i 1992. Det ville placere dem i Segment B rent definitorisk, men da virksomhederne er udsprunget fra allerede eksisterende virksomheder, er de derfor placeret i Segment A.

1.000+ virksomhedernes holder hånden under den danske beskæftigelse

De store virksomheder står for en meget væsentlig andel af den samlede erhvervsbeskæftigelse. De kun 168 virksomheder i analysen stod således for 15 pct. af den samlede erhvervsbeskæftigelse i 2012, jf. figur 1.

Som det ses af figur 1., udgjorde virksomheder i Segment A (virksomheder med over 1.000 ansatte i 1992) omkring 10 pct. af den samlede danske erhvervsbeskæftigelse i 2012. Udviklingen i virksomhederne i Segment B (virksomheder med under 1.000 ansatte i 1992) har bevirket, at den samlede andel er steget i perioden i 2000-2012. Selvom de store virksomheder i Segment A ikke som en samlet gruppe har skabt nye job, har de udviklet sig stabilt igennem perioden. Virksomhederne i Segment B har skaleret deres beskæftigelse, hvilket de har gjort pr. definition jf. udvælgelseskriterierne i analysen. Men det ses altså, at 1.000+ virksomhederne har udviklet sig stabilt samtidig med, at de har skabt job som samlet gruppe betragtet. Det er sket i en periode, hvor den samlede beskæftigelse i det øvrige erhvervsliv faldt med knap 120.000 personer.

Figur 1. Udviklingen i 1.000+ virksomhedernes andel af den samlede danske erhvervsbeskæftigelse, 2000-2012

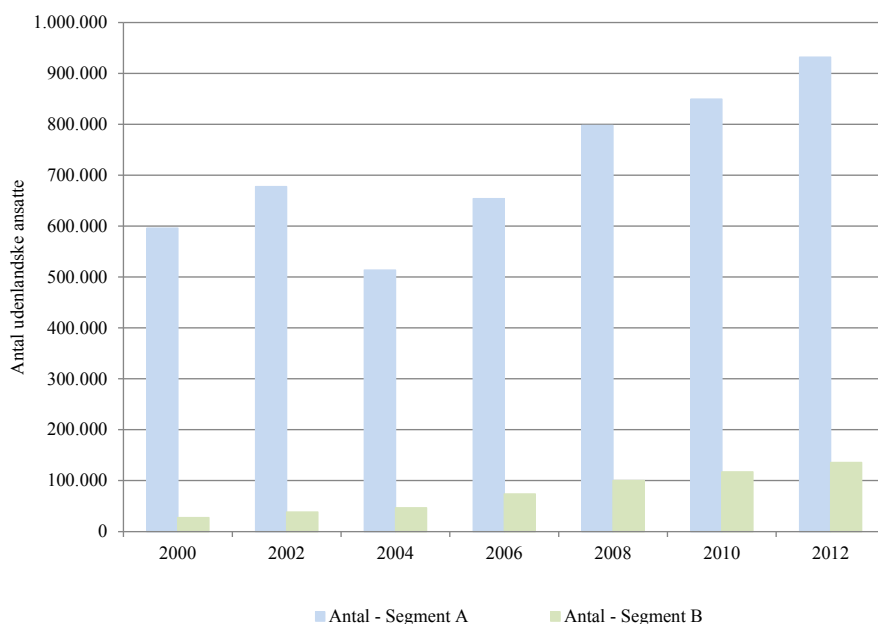
Kilde: Erhvervsstyrelsen, 2015

1.000 + virksomhedernes har en stigende beskæftigelse i udlandet

Den danske beskæftigelse i 1.000+ virksomhederne har udviklet sig stabilt og svagt stigende i perioden 2000-2012, men det er især beskæftigelsen i udlandet, der er vokset markant. Den udenlandske beskæftigelse i 1.000+ virksomhederne er vokset med knap 450.000 i perioden, jf. figur 2. Det er virksomheder i Segment A, der har øget deres udenlandske beskæftigelse mest markant med over 300.000 ansatte, men også virksomheder i Segment B har med 100.000 flere ansatte øget deres beskæftigelse i

udlandet mærkbart. Det er især nærmarkederne, Tyskland, Sverige, UK, Norge og Holland, hvor 1.000+ virksomhederne har etableret udenlandske datterselskaber. Men andelen af store virksomheder, der har udenlandske datterselskaber på andre udenlandske markeder såsom Polen og Kina, har også været stigende i perioden 2000-2012.

Figur 2. Udviklingen i 1.000+ virksomhedernes udenlandske erhvervsbeskæftigelse, 2000-2012

Kilde: Erhvervsstyrelsen, 2015

En stor del af beskæftigelsesfremgangen i den udenlandske beskæftigelse kan tilskrives enkelte virksomheder som fx ISS, men selv hvis der ses bort fra ISS, er den udenlandske beskæftigelse stadig steget væsentligt. Det viser, at 1.000+ virksomhederne er meget internationale. Det gælder både virksomhederne fra Segment A og Segment B.

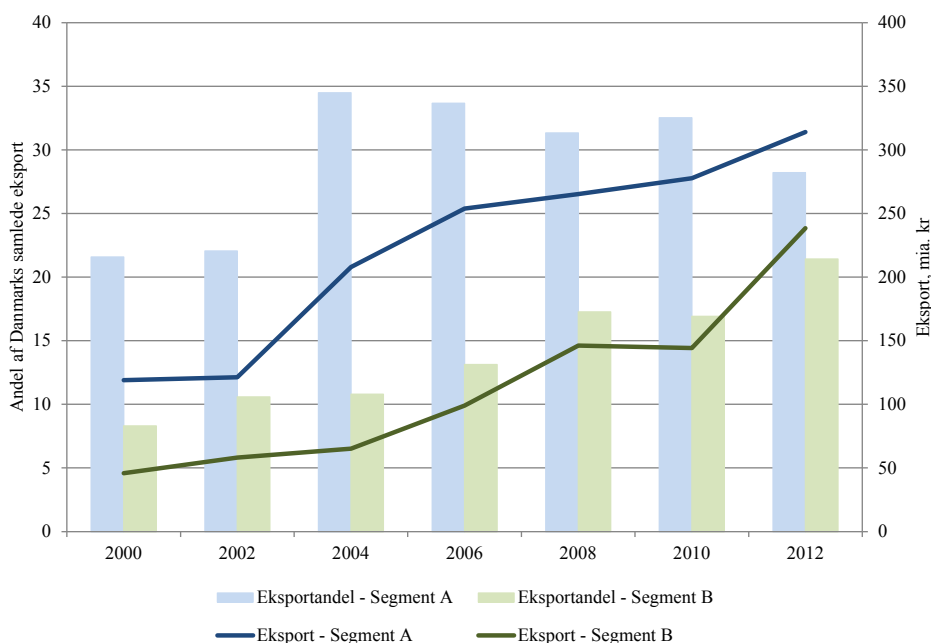
Sammenhæng mellem 1.000+ virksomhedernes internationale ekspansion og dansk eksport

Der er en klar sammenhæng mellem ekspansion i udlandet og den danske eksport. Den kraftige ekspansion har givet anledning til en hjemlig debat om udflytning af industrijobs og pres på beskæftigelsen i den danske eksportsektor. Der udtrykkes en bekymring for, at den udenlandske ekspansion er en substitut for produktion til eksportmarkederne herhjemme. Denne analyse viser midlertidig, at udenlandsk ekspansion nærmere er komplementær til eksport fra Danmark.

1.000+ virksomhederne havde en samlet eksportandel på 50 pct. af Danmarks eksport i 2012, og andelen er steget med 20 pct. point siden 2000, jf. figur 3. Lige som udviklingen i den udenlandske beskæftigelse viser

udviklingen i eksporten, at 1.000+ virksomhederne har et væsentligt større internationalt engagement end det øvrige danske erhvervsliv. Det er især interessant at se, at selvom at virksomhederne i Segment A har øget deres eksport igennem perioden, har virksomhederne i Segment B øget deres eksport markant mere. Segment B har således næsten udlignet forskellen i eksporten og bidrager i markant omfang til den stigende eksportandel i 2012, jf. figur 3.

Figur 3. Udviklingen i 1.000+ virksomhedernes andel af den samlede danske eksport

Kilde: Erhvervsstyrelsen, 2015

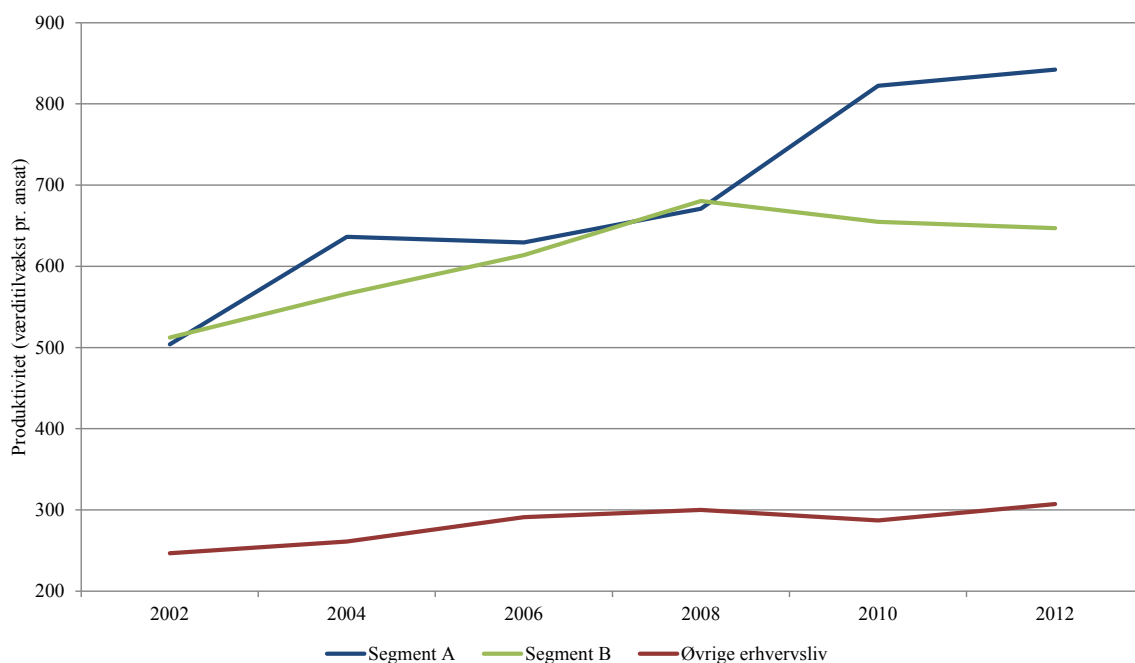
1.000+ virksomheder er mere produktive

Ligesom at 1.000+ virksomhederne er mere internationaliseret og eksporterende, er de ligeledes mere produktive end det øvrige erhvervsliv. Sammenhængen mellem produktivitet og eksport går med al sandsynlighed begge veje. Produktive virksomheder er i stand til at konkurrere på det internationale marked, men det at blive en international spiller øger også nødvendigheden af yderligere produktivetsforbedringer.

1.000+ virksomhederne er markant mere produktive end øvrige erhvervsliv, jf. figur 4. Det kan bl.a. skyldes, at de har større fokus på forskning og innovation, langsigtet strategisk planlægning, reducere af omkostningsniveau og procesinnovation. På den måde er de i stand til at styrke deres globale værdikæder gennem udenlandske datterselskaber og outsourcing. I sidste ende gennemfører 1.000+ virksomhederne produktinnovation og differentiering af deres produkter, hvilket kan konstateres med afsæt i den høje andel af up-market produkter blandt store virksomheder i forhold til det øvrige erhvervsliv.

Produktiviteten i virksomhederne i Segment A og Segment B er relativt ens igennem perioden 2002-2008, men efter den finansielle krise stiger Segment As produktivitet, mens Segment Bs er svagt faldende.

Figur 4. Udviklingen i produktiviteten, 2002-2012

Kilde: Erhvervsstyrelse, 2015

Anm.: Produktiviteten er beregnet som værditilvækst pr. årsværk. Virksomheder indenfor råstofindvinding, energiforsyning, vandforsyning og renovation er ikke inkluderet i produktivitetsopgørelsen.

Hvis produktiviteten underopdeles på produktions- og servicevirksomheder, ses der nogle interessante forskelle mellem 1.000+ virksomhederne og det øvrige erhvervsliv. Produktionsvirksomhederne i Segment A var mere produktive end Segment B og det øvrige erhvervsliv. Dette er især gældende efter den økonomiske krise, hvor produktiviteten i Segment B og det øvrige erhvervsliv har konvergeret i perioden og lå på niveau i 2012. Der, hvor der til gengæld er en markant forskel mellem Segment B og det øvrige erhvervsliv, er i servicevirksomhederne, hvor Segment B var mere end dobbelt så produktive end det øvrige erhvervsliv.

Den højere produktivitet og positive udvikling selv i en krisetid har stor betydning for, at Danmark kan konkurrere på det internationale marked og dermed øge eksporten yderligere. En lav produktivitsudvikling blandt det øvrige erhvervsliv kan have en negativ effekt på de mere produktive eksporterende virksomheder, da de er afhængige af input fra underleverandører og samarbejdspartnere i det øvrige erhvervsliv. En lav produktivitet blandt det øvrige erhvervsliv er derfor med til at hæve omkostningsniveauet for de mere produktive virksomheder, hvis konkurrencevæden dermed bliver svækket.